

Lexicon voor het Instellingsbreed Kader voor Curriculumontwikkeling (IKCO) proces

Versie maart 2023

Deze begrippenlijst biedt een overzicht van de verschillende onderwijstermen die binnen Odisee gehanteerd worden om [het IKCO-proces](#) te ondersteunen. De begrippen staan alfabetisch gerangschikt.

Backward design

Backward design is een ontwerpprincipe dat het ontwerpproces van een curriculum laat beginnen bij het einde, nl. de gewenste **opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR's)** en daarbij aansluitende **leeruitkomsten**. Een **curriculum** wordt ontworpen door terug te redeneren vanuit gewenste leeruitkomsten, die gegroepeerd worden in **opleidingsonderdelen (OPO's)**. Daarna worden er **evaluatieactiviteiten** en **onderwijsactiviteiten** aan gekoppeld.

Dit ontwerpprincipe gaat vaak samen met het principe van **constructive alignment**.

Beroepsprofiel, -rollen en -taken

Beroepsprofiel → beroepsrollen → beroepstaken

Deze concepten worden gebruikt om een beeld te schetsen van het beroep waartoe de opleiding opleidt en wat van pas afgestudeerde professionals verwacht wordt. De invullingen van deze concepten maken allen deel uit van de **professionele kern** van een opleiding.

Het *beroepsprofiel* is een algemene beschrijving van de essentie van het beroep. Het omschrijft de rollen en de taken die de afgestudeerde in het werkveld zal vervullen.

Beroepsrollen beschrijven welke verantwoordelijkheden en taken verbonden zijn aan verschillende rollen binnen een beroep. Ze kunnen een inspiratie zijn om **opleidingsspecifieke leerresultaten** te schrijven.

Beroepstaken zijn nog concretere uitwerkingen van opdrachten en acties die verwacht worden van pas afgestudeerde professionals in het werkveld. Deze kunnen een bron van inspiratie zijn om **leeruitkomsten** te schrijven.

Het profiel van het beroep, de beroepsrollen en –taken worden beschreven na gesprekken met het onderwijsteam, het werkveld en alumni. Het gaat hierbij niet enkel over de huidige situatie, maar ook over de evoluties en toekomstige verwachtingen ten aanzien van het beroep.

Breed evalueren

Breed evalueren is een concretisering van het evaluatiebeleid van Odisee. Breed evalueren heeft drie speerpunten: 1) holistische blik van de evaluator, 2) eigenaarschap van de lerende en 3) leereffect bij de lerende. Het [Steunpunt Diversiteit en Leren](#) definieert het als “kijken naar de lerende als geheel, met alle talenten en mogelijkheden, en dit vanuit verschillende invalshoeken, op verschillende manieren, in verschillende contexten, aangepast aan de diversiteit van de groep en met actieve participatie van de lerenden zelf”.

Wie vanuit die principes denkt en handelt, verweeft nadrukkelijker het leren en het evalueren met elkaar tot één geheel, kortom één van de vier IKCO-ontwerpprincipes: evalueren om te leren. Zo leggen we meer de nadruk op formatief evalueren/handelen: evalueren met als doel het leren op zich te versterken.

Summatief evalueren (evalueren van het leren, met een beoordelende functie) behoudt zijn plaats. Tegelijk verleggen we de aandacht. Niet het continu meten en scoren staat centraal, wel het in kaart brengen en bijsturen van het leerproces. Binnen Odisee spreken we voor **het geheel** van formatief handelen en summatief evalueren over breed evalueren.

Meer hierover lezen? De output van het Odisee OOF-project BREEDST (2018) biedt [hier](#) heel wat inspiratie rond.

Constructive alignment

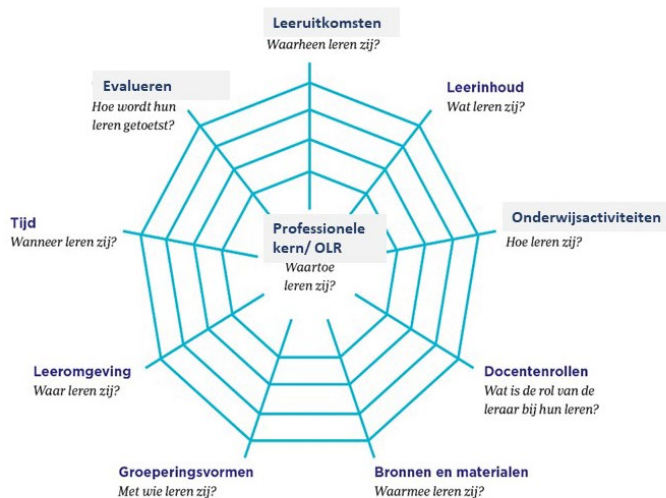
Constructive alignment benadrukt dat verschillende onderdelen van een curriculumontwerp goed op elkaar dienen aan te sluiten. Welke leeruitkomsten moeten lerenden bereiken? Welke onderwijsleeractiviteiten en leerinhouden zijn daarvoor nodig? Hoe kan dit worden geëvalueerd: hoe kunnen lerenden tonen of ze de gewenste leeruitkomsten hebben bereikt? Verschillende componenten van een **curriculum** beïnvloeden elkaar en moeten op elkaar zijn afgestemd (zie ook het curriculaire spinnenweb van Van den Akker voor een nog ruimere definiëring van essentiële onderdelen van een curriculum).

Dit principe gaat vaak hand in hand met het principe van **backward design**.

Curriculum

Een curriculum is het samenhangend geheel van alle componenten die noodzakelijk zijn voor het organiseren en realiseren van het leren van lerenden.

De verschillende componenten van een curriculum beïnvloeden elkaar en zijn de volgende (*Van den Akker, 2003*):

bron: aangepast van <https://magazines.slo.nl/curriculumwaaier-2022/curriculaire-spinnenweb>

Domeinspecifieke leerresultaten (DLR)

Op Vlaams niveau is voor elke gelijknamige opleiding in het hoger onderwijs een set van domeinspecifieke leerresultaten (DLR) bepaald. Leerresultaten zijn de geïntegreerde leeruitkomsten of het samenhangend geheel van kennis en inzicht, vaardigheden en attitudes die een lerende dient te bereiken aan het einde van de opleiding. Deze DLR zijn ontwikkeld in overleg met allerhande stakeholders: betrokken en verwante opleidingen, studentenvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van het werkveld. Ze werden vergeleken met internationale benchmarks en zijn ingeschaald op het toepasselijke kwalificatieniveau van de Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS 5, 6 of 7 voor de graduat, bachelors of masters). De VLUHR (Vlaamse Universiteiten en Hogescholenraad) coördineert dit proces voor de bachelors en masters, de VLHORA (Vlaamse Hogescholenraad) voor de graduat. DLR worden ook steeds gevalideerd door de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie).

Elke opleiding vertaalt de DLR naar eigen **opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR's)**.

Een overzicht van de DLR vind je op:

https://app.akov.be/pls/pakov/f?p=120:ONDERWIJSKWALIFICATIE_ZOEKEN::NO:RIR::

Evalueren (formatief en summatief)

Evalueren is geen synoniem voor examineren, het is breder dan toetsing of assessment. Het is een hefboom voor het leren. Evalueren is gericht op het bevorderen van leren door gerichte terugkoppeling aan de lerende over het eigen leerproces (sterktes en zwaktes). Slechts één

van de vele manieren om te evalueren is via examens. Examens zijn een vorm van beoordelen aan het einde van een leerproces van studenten.

In het IKCO-proces is één van de vier ontwerpprincipes, evalueren **om** te leren. Naast *summatieve* evaluatie is er in elke opleiding eveneens aandacht voor *formatieve* evaluatie of *formatief handelen*: evalueren met als doel het leren op zich te versterken. Summatief evalueren (evalueren **van** het leren, met een beoordelende functie) behoudt zijn plaats. Tegelijk verleggen we de aandacht. Niet het continu meten en scoren staat centraal, wel het in kaart brengen en bijsturen van het leerproces.

We maken dus een onderscheid tussen een *summatieve evaluatie* (evaluatie **van** het leren vaak op het einde van het leerproces met als doel een beslissing te nemen) en een *formatieve evaluatie of formatief handelen* (evaluatie **om** te leren waarbij het leerproces voorop staat). Binnen Odisee spreken we voor het geheel van formatief handelen en summatief evalueren over breed evalueren.

Meer hierover lezen? De output van het Odisee OOF-project BREEDST (2018) biedt [hier](#) heel wat inspiratie rond.

Geïntegreerd evalueren

Een geïntegreerde evaluatie heeft als doel tot een totaalbeeld te komen op basis van **leeruitkomsten**. Dit betekent dat leeruitkomsten binnen een praktijkcontext beoordeeld en geëvalueerd worden, door meerdere docenten. Een geïntegreerde evaluatie komt tot stand na een leerproces dat ondersteund werd met formatief handelen. De beoordeling is *analytisch* of *holistisch*.

Een *analytische beoordeling* houdt in dat een geïntegreerde evaluatie wordt georganiseerd voor leeruitkomsten van meerdere **OPO's** (dit hoeven niet alle leeruitkomsten van alle betrokken OPO's te zijn). De verkregen score per leeruitkomsten vloeit terug naar het OPO van de betreffende leeruitkomsten. Bij een tweede kans, wordt die per OPO hernomen.

Een *holistische beoordeling* omvat één of meerdere evaluatieactiviteiten die in beide gevallen tot 1 punt leiden (zonder deelpunten voor het OPO). Het is het totaalbeeld dat geëvalueerd wordt. Er kan beslist worden dat dit niet herkansbaar is, maar indien wel, moet het geheel van de evaluatieactiviteiten hernomen worden.

Flexibel onderwijs

Flexibilisering is een manier om met grotere diversiteit van lerenden om te gaan en om inclusie te versterken. Het is een veranderingsproces in een onderwijsorganisatie dat het mogelijk maakt om in te spelen op de diversiteit van de studenteninstroom, de variatie van hun leervragen, de variatie in gewenste **beroepsprofielen**, alsmede op de verschillende wensen met betrekking tot de inhoud, leeractiviteiten, werkvormen, plaats, tijd en leeromgeving.

Flexibiliseren gaat over differentiëren op OPO-niveau (**leerpad**) en curriculumniveau (**leerweg**), verschillende mogelijkheden bieden in het wat, waar, wanneer en hoe er geleerd wordt om alle lerenden in te sluiten en leerwinst te optimaliseren. In Odisee kiezen we niet voor gepersonaliseerd onderwijs maar wel voor flexibel onderwijs gericht op de noden van diverse **persona's en profielen** van lerenden.

Zie pagina's [Inclusieve en flexibele leerwegen](#)

Grondplan van een curriculum

Een grondplan is de structuur en de weging van de **opleidingsonderdelen (OPO's)** gekoppeld aan **leeruitkomsten**. De leerlijnen over opleidingsfasen worden ook zichtbaar in het grondplan.

Kerdoel

Voor de start van het IKCO-proces werden kerndoelen gebruikt om de **opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR)** verder te concretiseren om te verwoorden wat studenten in de verschillende opleidingsonderdelen zouden leren (focus op inhouden).

In de nieuwe onderwijsvisie vertrekken we bij curriculumontwerp niet meer vanuit kerndoelen maar vanuit **leeruitkomsten**. Leeruitkomsten zullen de huidige kerndoelen vervangen in de ECTS-fiches van de opleidingsonderdelen. Bestaande kerndoelen kunnen een aanzet vormen om leeruitkomsten te definiëren, maar de focus komt te liggen op wat getoond en dus geëvalueerd zal worden aan het einde van een leerproces. Het gaat over meer dan een talige 'reconversie' van kerndoelen.

Leerdoel

Het formuleren van leerdoelen is een stap die een docent kan zetten om de **leeruitkomsten** verder te concretiseren. Leerdoelen worden gecommuniceerd aan lerenden binnen een **OPO** bij de start van een onderwijsactiviteit, maar worden niet in de ECTS fiches opgenomen.

Persoonlijke leerdoelen worden door de lerende zelf geformuleerd en geven weer welke kennis, vaardigheden, attitudes de lerende zelf verder wil ontwikkelen of verdiepen. De lerende geeft op die manier (mee) zelf vorm aan diens leerproces.

Leerlijn

Een leerlijn omvat meerdere **opleidingsonderdelen (OPO's)** en vormt een coherente opéénvolging van (sets van) **leeruitkomsten** die evolueren van een basisniveau tot een complexer niveau over meerdere opleidingsfasen.

Leerpad (OPO-niveau)

Een leerpad is een (digitaal) aangeboden opeenvolging van **onderwijsactiviteiten** gekoppeld aan een **opleidingsonderdeel**, formatieve en/of summatieve evaluatieactiviteiten en verwijzingen naar bijhorend studiemateriaal (leermiddelen) en/of hulpmiddelen (tools). Een leerpad ondersteunt de lerende de **leeruitkomst(en)** verbonden aan het opleidingsonderdeel te bereiken.

Een leerpad kan *adaptief* zijn. Adaptieve leerpaden passen de opeenvolging van onderwijsleer- en/of evaluatieactiviteiten aan de behoeften of kenmerken van de lerenden aan.

Voor meer informatie

Zie [Adaptive Building Blocks for Blended and Online Learning](#)

Leeruitkomst/Sets van leeruitkomsten

Een leeruitkomst is een waarneembaar en evalueerbaar resultaat van leerervaringen. Het omschrijft welke kennis, vaardigheden en attitudes de lerende aan het einde van het leerproces moet aantonen.

Leeruitkomsten zijn een concretisering van de **opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR's)** in het IKCO-proces en vervangen dus **kerndoelen**. Ze zijn beschreven in gedragstermen met een inhouds- en een contextcomponent. Het is belangrijk om ze zo te formuleren dat ze waarneembaar en evalueerbaar zijn.

Instrumenten als het Tuning-model en de taxonomie van Bloom reiken taal aan om aan de slag te gaan: zie ook de [beknopte handleiding voor het formuleren van leeruitkomsten.docx](#)

(Sets van) leeruitkomsten op niveau van een opleidingsfase vormen OPOs

Een set van leeruitkomsten is een samenhangend geheel van één of meer leeruitkomsten. Wij benoemen sets van leeruitkomsten als **opleidingsonderdelen** die geëvalueerd worden. Sets van leeruitkomsten die goed te onderscheiden zijn, vormen een heldere basis voor een **grondplan**.

Leerweg (opleidingsniveau)

Een leerweg maakt deel uit van een **curriculum** en verwijst naar de onderwijsactiviteiten, inhouden, leeromgeving(en), groepeeringsvormen, tijd, materialen die worden aangeboden om de **leeruitkomsten** te bereiken.

Vanuit de keuze voor **flexibel onderwijs**, dat gericht is op de noden van diverse lerenden, kan een opleiding meerdere doordachte leerwegen organiseren die tegemoet komen aan die noden. Een lerende kiest dan -in samenspraak met o.a. de trajectbegeleider- welke weg hij/zij zal lopen om de beoogde leeruitkomsten te bereiken (bv. werkplekleren, on campus, online). In dit geval wordt er gesproken over flexibele leerwegen.

Zie pagina "flexibele leerwegen" op het personeelsplatform:

<https://www.odisee.be/inclusieve-en-flexibele-leerwegen>

Onderwijsactiviteit

Een onderwijsactiviteit is een opleidings-/docent-gestuurde component van een **curriculum**.

Een onderwijsactiviteit is niet hetzelfde als een leeractiviteit. **Leeractiviteiten** zijn acties van de lerende tijdens het doorlopen van het OPO.

Deze tabel duidt het onderscheid tussen onderwijs- en leeractiviteiten

Onderwijsactiviteit	Leeractiviteit
Opleidings-/docent-gestuurd	Lerende-gestuurd
College	Actief luisteren, notities nemen, vragen stellen, structuur aanbrengen in de cursus,...
Taken, opdrachten, labo's, oefeningen, practica geven op het gepaste niveau en in een authentieke context"	Actief verwerken van de leerstof op basis van taken, opdrachten of oefeningen op het gepaste niveau en in een authentieke context
Werkplekleren, stage	Opdrachten uitvoeren, reflecteren, analyseren, persoonlijke leerdoelen identificeren , theorie in praktijk vertalen,...
Leerpad met studiemateriaal aanbieden (kennisclips, teksten, presentaties,...	Actief verwerken van de leerstof op basis van het bekijken van kennisclips, het verwerken van teksten, het bekijken van presentaties of het actief gebruik van ander studiemateriaal

Opleidingsonderdeel (OPO)

[De Vlaamse overheid](#) definieert een OPO als: "*Een opleidingsonderdeel is een afgebakend geheel [met een weging uitgedrukt in studiepunten] van onderwijs-, leer- en evaluatieactiviteiten dat gericht is op het verwerven van welomschreven competenties inzake kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes.*

In het IKCO-proces is een OPO gedefinieerd als "een (**set van**) **leeruitkomst(en)** voor een bepaalde opleidingsfase. Hieraan koppelen we een combinatie van onderwijs-, leer- en evaluatieactiviteiten.

Opleidingsspecifiek leerresultaat (OLR)

Met de opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR) kunnen de opleidingen, door concretisering van en aanvullingen op de **DLR**, hun eigen sterktes benadrukken en zich ten opzichte van gelijknamige opleidingen in andere onderwijsinstellingen profileren.

De OLR's geven weer wat de opleiding beoogt. Elke opleiding in Odisee zal dus haar eigen OLR's bepalen vertrekkende van de DLR, de eigen **professionele kern** en zal er elementen van de **Odiseebrede kern** in integreren. OLR's kunnen geformuleerd worden als **beroepsrollen**, wat de duidelijkheid verhoogt voor lerenden en het werkveld.

De OLR van Odisee zijn [hier](#) terug te vinden.

Odiseebrede Kern (OBK)

De Odiseebrede Kern bestaat uit zeven 21^e-eeuwse vaardigheden waaraan onze lerenden werken gedurende hun studieloopbaan binnen Odisee. Deze vaardigheden zijn geïntegreerd in het **OLR** van de opleiding en zichtbaar in alle curricula verwerkt. Boven op de beroepsspecifieke focus vormen ze een kern van vaardigheden die elke afstudeerder (graduaat of bachelor) aan Odisee kenmerkt.

[OBK in vraag-antwoord](#)

Professionele kern

De professionele kern beoogt de essentie van een beroep en wat er eigen is aan de opleiding af te lijnen. Het omvat de essentie van wat een lerende moet kennen en kunnen als een startende professional. Door de professionele kern vast te stellen, kunnen opleidingen **de opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR's)** richten en focussen op de essentie.

Zie <https://www.odisee.be/professionele-kern>

Persona's en profielen van lerenden

Persona's beschrijven diverse groepen lerenden (ambities, behoeften, wensen, startcompetenties,...) om tot een betere inleving te komen. Persona's zijn altijd fictief en vertellen het verhaal van een specifieke groep lerenden. Profielen daarentegen zijn eerder data driven en gepersonaliseerd. Feitelijke informatie en data vormen de basis. Ze hebben de bedoeling om doelgroepen op maat te bedienen.

Voor het ontwerpen van persona's binnen Odisee kozen we zowel voor inleving als voor data om zicht te krijgen op de diverse groepen lerenden die we hebben en/of wensen en de aanpak die ze nodig hebben. Persona's zijn geenszins bedoeld om lerenden in hokjes in te delen, wel om gaandeweg het onderwijsaanbod af te stemmen op de noden van diverse lerenden (bvb. via een onthaaltraject, trajectbegeleiding, leerwegen, evaluatievormen,...).

Zie [hier](#) voor meer informatie over een plan van aanpak en sjablonen om persona's en profielen uit te werken.

Toetsbeleid

Elke opleiding heeft een toetsbeleid waarin beschreven wordt welke afspraken in de opleiding worden gemaakt over evaluatie. De opleiding maakt een overzicht van alle evaluatievormen, evaluatie- en feedbackmomenten en de opbouw ervan doorheen de opleiding. In het IKCO kader evolueren we naar het idee van een "**evaluatiebeleid**" dat meer omvattend is.